

**Мозгальова
Наталія Георгіївна**

докторка педагогічних наук,
професорка кафедри музикознавства,
інструментальної підготовки та хореографії,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського
ORCID: 0000-0001-7857-7019

**Барановська
Ірина Георгіївна**

кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри мистецьких дисциплін,
дошкільної та початкової освіти,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського
ORCID: 0000-0002-8223-1683

**Черкашина
Олеся Валентинівна**

кандидатка мистецтвознавства,
доцентка кафедри музикознавства,
інструментальної підготовки та хореографії,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського
ORCID: 0000-0001-9516-1648

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ МУЗИКИ І ХОРЕОГРАФІЇ

Істотні зміни, що відбуваються останнім часом у системі мистецької освіти, вимагають перегляду існуючої теорії і практики підготовки вчителів музичного мистецтва та хореографії. Актуальність цієї проблеми визначається багатовекторністю їх діяльності в різних мистецьких закладах, системністю набуття знань і практичних навичок та сучасними технологіями навчання у закладах вищої педагогічної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що модернізація мистецької освіти, на думку науковців, залежить від забезпечення змістової та методичної наступності на всіх етапах навчання (Г. Ніколаї), створення організаційно-методичної системи, спрямованої на підвищення якості навчання студентів мистецьких спеціальностей (А. Козир), розроблення та впровадження сучасних методологічних підходів у практику підготовки вчителів музичного мистецтва та хореографії (О. Щолокова, О. Реброва).

Обґрунтування філософського рівня методології підготовки вчителів музики і хореографії є важливими, зважаючи на думку І. Зязюна, що педагогіка — це філософія освіти, а педагог — це і філософ, і вчитель, і вихователь. Відомий вчений наголошував, що «педагогіка — найзагальніша філософія підходів щодо навчання і виховання, і розвитку ... Вона розглядає смисл педагогічної

діяльності, місце освіти в культурному універсумі життя, розуміння людини як ідеалу освіченості тощо» [3, 323–333].

Не можна не погодитись із думкою В. Пилипчука, який наголошує, що важливість філософського обґрунтування педагогічних феноменів змушує пильніше прислухатися до філософів, які осмислюють не стільки педагогічні проблеми з позиції глибинних філософських традицій, а й відображають універсальні схеми, загальні властивості, взаємозв'язки, закономірності розвитку всіх педагогічних явищ і процесів. На думку вченого, «„філософський апарат“, що дозволяє подібні теоретизування, й буде тим засобом, який дасть можливість педагогам–„філософам“ долучатися до мудрості власне основ педагогіки» [5, 9].

Філософський рівень методології підготовки вчителів музики і хореографії становлять системний, культурологічний, аксіологічний та акмеологічний підходи. Дослідження професійної підготовки вчителів музики і хореографії як складної структурної і багаторівневої системи зумовлює необхідність використання в якості методологічної основи системного підходу. Цей підхід є провідним у багатьох наукових дослідженнях, орієнтуючи вчених на вивчення складних педагогічних систем як цілісних об'єктів, зокрема часткових елементів у їх взаємозв'язках та відносинах (І. Блауберг); розкриття цілісності об'єкта і механізмів її забезпечення (Є. Юдін); аналіз «розчленованої» цілісності (Ю. Бабанський), враховування її зв'язків і відносин з оточенням (М. Ярмаченко).

У практиці підготовки вчителів музики і хореографії використання системного підходу є вкрай актуальним, що підтверджує низка висловлювань відомих науковців:

- мистецька освіта в умовах педагогічного університету повинна будуватись у вигляді цілісної науково-методичної системи, яка спроможна модернізувати концептуальні, змістовно-структурні та організаційно-технологічні ідеї (О. Щолокова);
- роль вчителя музики у процесі шкільного навчання і виховання є непересічною і унікальною; його підготовка у вищих навчальних закладах освіти потребує цілеспрямованого, виваженого й чітко систематизованого підходу (О. Шрамко);
- мистецька освіта повинна будуватись і розвиватись як цілісна система (Г. Падалка).

У більш вузькому сенсі використання системного підходу дає можливість розглянути окремий музичний текст як підсистему системи вищого порядку, наприклад, композиторської або виконавської творчості [6, 719].

Аналіз практики підготовки вчителів музики і хореографії засвідчив необхідність оновлення та перебудови змісту навчальних дисциплін із метою надання йому системності та структурованості, яка сприяла б набуттю цілісних знань, умінь і навичок, зокрема навичок (soft skills), які на сьогоднішній день є найважливішими для вчителя мистецьких дисциплін [8]. У межах системного підходу це досягається двома шляхами. Перший, починаючи від вивчення цілісного системного об'єкта (професійна підготовка) – до аналізу її структури (окремі її напрями та предметне забезпечення), тобто дослідження від загального до часткового. Другий шлях – це розгляд елементів та аналіз структури професійної підготовки з подальшим поєднанням їх у систему, що відповідає характеристикам цілісного системного об'єкта.

Відповідно до системного підходу професійна підготовка розглядається як сукупність наступних складових: мета, суб'єкти педагогічного процесу (викладач і учні), зміст, методи, форми і засоби навчання і виховання. Отже, використання системного підходу дозволяє з'ясувати інтегративні системні властивості та якісні характеристики професійної підготовки вчителів музики і хореографії, що уможливило її якісне оновлення та модернізацію. Таким чином, системність професійної підготовки вчителів музики і хореографії не викликає сумнівів. Вона має специфічний характер внаслідок особливості її предмета, а також особливостей його опанування – цілей, методів і засобів їх досягнення та передбачуваних результатів.

Філософське осмислення професійної підготовки вчителів музики і хореографії вимагає орієнтації на культурологічний підхід. Дослідники відзначають, що педагогіка, обравши цей підхід, повинна розглядати педагогічні події та явища крізь призму культурних норм життя і культурних цінностей. Відповідно до теорії Е. Бондаревської, культурологічний підхід розглядає освіту як культурний процес, у середовищі якого всі складові наповнені людським змістом, а особистість проявляє свою індивідуальність, здатність до культурного саморозвитку і самовизначення. Крім того, в контексті культурологічного підходу становлення особистості вчителя «знаходиться у прямій залежності з процесами її етнічної і культурної ідентифікації» і «має спрямовуватись на формування її як людини культури, яка, створюючи культуротворче естетико-розвиваюче середовище своєї професійно-педагогічної діяльності, сама збагачується в ході цього процесу у професійному, художньо-естетичному та особистісному плані» [4, 97].

На думку науковців, застосування цього підходу може стати потужним дієвим засобом морального, естетичного виховання молоді, сприяє розвитку соціальних навичок (soft skills), оскільки дозволяє залучати учнів до різних

видів художньої творчості: літературної, музичної, образотворчої, сценічної, хореографічної [7, 236]. В такому контексті культурологічний підхід зумовлює ставлення до викладача як посередника між учнем і культурою, який здатний ввести його до світу культури; відношення до освіти як культурного процесу, що включає особистісні змісти, співробітництво і діалог його учасників; творчість і діалог як засіб розвитку людини культури [2, 25].

Серед методологічних засобів, на яких ґрунтується дослідження професійної підготовки вчителів музики і хореографії, особливе місце належить аксіологічному підходу, реалізація якого висуває підвищені вимоги до особистості вчителя, висуваючи на перший план такі якості, як гуманістична особистісна позиція, відповідальність за своїх вихованців, ефективність власної педагогічної діяльності, переконаність у виборі професії та орієнтація на професійні цінності та цілі [2, 345]. Відзначимо, що в основі педагогічної аксіології лежить усвідомлення сенсу та цінності людського життя, навчання і виховання, освіти та педагогічної діяльності.

Включення феномену цінностей до методології професійної підготовки вчителів музики і хореографії дає можливість по-новому розглянути її когнітивну і виконавсько-творчу складові. Будучи тісно пов'язаними з особистістю вчителя, з його інтелектуальним, а через мистецтво із творчим і духовним потенціалами, такий підхід посилює значення основних цінностей і стимулює появу нових ціннісних установок. Впровадження аксіологічного підходу в практику підготовки вчителів музики і хореографії забезпечує усвідомлене ставлення до виконавської діяльності, забезпечує оволодіння виконавськими вміннями і навичками, спрямовує на ціннісне розуміння виконавського мистецтва в контексті світової художньої культури.

Підсумовуючи сказане, можемо констатувати, що філософське осмислення професійної підготовки вчителів музики і хореографії передбачає застосування системного, культурологічного та аксіологічного підходів. Системний підхід дозволяє розглядати професійну підготовку вчителів музики і хореографії як цілісне утворення зі структурними, генетичними і функціональними зв'язками; культурологічний – орієнтує розвиток особистості майбутнього вчителя на засвоєння вже існуючих у суспільстві цінностей культури і створення нових; аксіологічний – передбачає засвоєння цінностей музичного і хореографічного мистецтва, що вмотивовує майбутніх вчителів на гармонійне входження у професійне середовище.

Список використаних джерел:

1. Блауберг И. В., Юдин Е. Г. Становление и сущность системного подхода. Москва : Просвещение, 1973. 272 с.
2. Бондаревская Е. Педагогика. Ростов-на-Дону, 1999. 543 с.
3. Зязюн І. А. Людина в контексті гуманітарної філософії. *Професійна освіта: педагогіка і педагогіка*. 1999. С. 323–333.
4. Отич О. М. Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання: теоретичний і методичний аспекти. Чернівці : Зелена Буковина, 2009. 752 с.
5. Пилипчук В. В. Розвиток педагогічної майстерності вчителя в предметних методиках навчання. Київ : Педагогічна думка, 2007. 176 с.
6. Vereshchahina-Biliavska O., Mozgalova N., Baranovska I., Moskvichova Y., Cherkashina O. Anthropological dimensions of the modern musical art of Eastern Europe. *Society. Integration. Education : Proceedings of the 15th International Scientific Conference*. Rezekne, Latvia, May 28th–29th, 2021. Volume IV. P. 716–726. DOI: <https://doi.org/10.17770/sie2021vol4.6331>.
7. Kazmirchuk N., Baranovska I., Mozgalova N., Shcholokova O., Podorozhnyi V. Methodological aspects of teacher training for theatrical activities with pupils. *Society. Integration. Education : Proceedings of the 15th International Scientific Conference*. Rezekne, Latvia, May 28th–29th, 2021. Volume I. P. 235–245. DOI: <https://doi.org/10.17770/sie2021vol4.6331>.
8. Mozgalova N. G., Baranovska I. G., Hlazunova I. K., Mikhalishen A. V., Kazmirchuk N. S. Methodological foundations of soft skills of musical art teachers in pedagogical institutions of higher education. *Linguistics and Culture Review*. 2021. № 5 (S2). P. 317–327. DOI: <https://doi.org/10.21744/lingcure.v5nS2.1355>.

**Москвічова
Юлія Олександрівна**

кандидатка мистецтвознавства,
доцентка кафедри музикознавства,
інструментальної підготовки та хореографії,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського
ORCID: 0000-0002-1303-8951

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ МУЗИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ-ПІАНІСТІВ

Гуманізація освіти як один із основоположних принципів системи вищої педагогічної освіти в сучасній Україні передбачає актуалізацію проблеми формування творчої особистості. Розкриття потенційних можливостей та здібностей майбутніх фахівців забезпечує мистецька, і зокрема, музична освіта у відповід-